

Índex de qualitat de la prescripció farmacèutica per als centres de salut mental d'adults (IQF-CSMA)

Versió 2023

Servei Català de la Salut

8 de març de 2023

Direcció o coordinació: Gerència del Medicament del Servei Català de la Salut

Grup de treball:

- Luisa Baladón: psiquiatra; Adjunta a la direcció de salut mental de Parc Sanitari Sant Joan de Déu.
- Lúdia Blanco: Divisió d'Ús Racional del Medicament de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- Maite Carbonero: psiquiatra; Centre Higiene Mental Les Corts.
- Narcís Cardoner: psiquiatre; Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.
- Anna Coma: farmacèutica; Divisió d'Acció Territorial de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- Thais de Pando: farmacèutica; Divisió de Prestacions Farmacèutiques de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- Marc Ferrer: psiquiatre; Hospital Universitari Vall d'Hebron (secció infantil i juvenil).
- Maria Giralt: psiquiatra; Hospital Germans Trias i Pujol (secció infantil i juvenil).
- Álvaro Muro: psiquiatre; Coordinador Unitat d'Hospitalització Psiquiàtrica Penitenciària de Catalunya. Salut Mental Brians 1.
- Víctor Perez: psiquiatre; Parc Salut Mar.
- Jordi Quílez: Tècnic de suport a la implementació de les estratègies del Pla Director de Salut Mental.
- Maria Eugènia Rey: farmacèutica; Divisió d'Acció Territorial de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- Tània Rodríguez: farmacèutica; Divisió d'Acció Territorial de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- Domènec Serrano: psiquiatre; Institut d'Assistència Sanitària Girona.
- Marta Turu: farmacèutica; Divisió d'Acció Territorial de la Gerència del Medicament del CatSalut.
- Joan Vegué: psiquiatre; Pla Director de Salut Mental.
- Roser Vives: Divisió d'Ús Racional del Medicament de la Gerència del Medicament del CatSalut.

Altres col·laboradors:

- Leonardo Galvan: farmacèutic; Divisió d'Acció Territorial de la Gerència del Medicament del CatSalut. RS Lleida

Alguns drets reservats

© 2023, Generalitat de Catalunya. Servei Català de la Salut.

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 4.0 Internacional.

La llicència es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Edita:

Servei Català de la Salut

1a edició:

Barcelona, 2023

URL: <http://catsalut.gencat.cat/ca/proveidors-professionals/farmacia-medicaments/proveidors-del-medicament/catsalut-entitats-proveidores/index-qualitat-prescripcio-farmaceutica-IQF/>

Índex

1. Introducció i objectius	4
2. Metodologia	6
3. Utilització de medicaments sense valor terapèutic afegit amb alternatives terapèutiques més adequades (MATMA).....	7
4. Utilització d'antidepressius de primera elecció recomanats.....	9
5. Utilització d'antidepressius no ISRS de segona i tercera línia recomanats.....	10
6. Utilització de clozapina en pacients amb esquizofrènia.....	11
7. Utilització d'antipsicòtics depot.....	12
8. Pacients tractats amb tres o més antipsicòtics.....	13
Annex 1. Novetats de l'IQF CSMA 2023.....	14
Annex 2. Punts de tall dels indicadors	15
Annex 3. Codis diagnòstics d'esquizofrènia.....	16
Glossari d'abreviacions	18

1. Introducció i objectius

L'Índex de qualitat de la prescripció farmacèutica (IQF) és una eina de gestió del CatSalut que permet mesurar de manera quantitativa i qualitativa la prescripció farmacològica efectuada pels professionals sanitaris de l'atenció primària, comunitària i especialitzada.

L'IQF s'empra per a la fixació d'objectius basats en valors d'assoliment de diferents indicadors integrats en una dada numèrica sintètica. D'aquesta manera, es pretén incentivar l'ús dels fàrmacs prioritzats a partir de criteris d'ús racional i eficiència, evitar prescripcions inadequades i reduir la variabilitat en l'abordatge farmacoterapèutic de determinades patologies, realitzant comparacions entre territoris o centres (*benchmarking*). L'IQF també permet concretar i comunicar de manera clara i concisa quines són les millors pràctiques de la prescripció, establir els seus nivells d'assoliment i fixar objectius de millora. D'altra banda, la introducció de l'IQF en els contractes de gestió és una eina per fomentar la implantació de la política farmacèutica i del medicament del CatSalut.

Des de l'any 2021, els indicadors de l'IQF específic per a la línia assistencial dels centres de salut mental d'adults (CSMA) s'han integrat en un únic índex sintètic anomenat IQF-CSMA. L'IQF-CSMA inclou tres tipus d'indicadors amb els objectius següents:

- **Indicadors universals:** l'objectiu és potenciar estratègies adreçades a garantir l'ús racional dels medicaments d'una forma general.
S'inclou l'indicador d'utilització de nous medicaments sense valor terapèutic afegit amb alternatives terapèutiques més adequades (MATMA, fàrmacs categoritzats com a D per part del Programa d'harmonització farmacoterapèutica [PHF] del CatSalut). El llistat incorpora només els fàrmacs de l'àmbit de la salut mental.
- **Indicadors de selecció:** l'objectiu és promoure l'ús dels fàrmacs més eficaços, segurs i eficients mitjançant la prioritització de fàrmacs d'elecció en determinades patologies de l'àmbit de la salut mental. S'inclouen a l'IQF-CSMA indicadors de selecció de fàrmacs de primera elecció i d'alternatives a la primera elecció (antidepressius i antipsicòtics).
- **Indicadors de seguretat:** l'objectiu és fomentar la prescripció segura de fàrmacs. S'inclou l'indicador de pacients tractats amb tres o més antipsicòtics.

L'IQF-CSMA 2023 està format per una bateria de **6 indicadors**.

Tipus d'indicador	Àrea terapèutica		Punts	Percentatge de ponderació
Universals	Medicaments sense valor terapèutic afegit amb alternatives terapèutiques més adequades (MATMA)		10	10%
Selecció	Antidepressius	Primera elecció	5	70%
		No ISRS de segona i tercera línia recomanats	35	
	Clozapina en esquizofrènia		15	
	Antipsicòtics depot		15	
Seguretat	Pacients tractats amb tres o més antipsicòtics		20	20%

ISRS: inhibidors selectius de la recaptació de serotonina.

2. Metodologia

L'IQF-CSMA es treballa i s'acorda en un grup de treball multidisciplinari amb representació de diferents psiquiatres en el qual es revisen diferents grups farmacològics de l'àmbit de la salut mental. Es realitzen actualitzacions anuals en què es valora la incorporació o eliminació d'indicadors i la modificació, si cal, dels indicadors ja existents. Les novetats de l'IQF-CSMA de l'any 2023 es detallen a l'annex 1.

La puntuació màxima de l'IQF-CSMA és de 100 punts, amb la possibilitat d'obtenir dos punts addicionals a final d'any (vegeu l'annex 2). La puntuació corresponent a cada indicador s'atorga en funció del grau de compliment, de manera que es pot aconseguir la puntuació màxima (compliment total), una part de la puntuació (compliment parcial) o una puntuació nul·la (no compliment).

Per tal de realitzar l'assignació dels punts de cada indicador, s'estableixen uns punts de tall segons uns percentils calculats a partir dels resultats obtinguts per als CSMA durant l'any 2022. El període per a l'obtenció dels punts de tall és gener-desembre 2022, excepte per l'indicador d'utilització de medicaments MATMA de l'àmbit de la salut mental que és octubre-desembre 2022. Per a l'indicador de pacients tractats amb tres o més antipsicòtics es mantenen els punts de talls establerts per al 2022. Els valors de percentils obtinguts s'arrodoneixen de la manera següent: a la centèsima (dos decimals) per a l'indicador de MATMA, a la dècima (un decimal) per a l'indicador de seguretat i a la unitat (cap decimal) per als indicadors de selecció.

3. Utilització de medicaments sense valor terapèutic afegit amb alternatives terapèutiques més adequades (MATMA)

Indicador de nous medicaments per promoure la incorporació de les veritables innovacions terapèutiques en l'àmbit de la salut mental que aportin valor afegit respecte a les alternatives ja disponibles. S'utilitza com a unitat de mesura el nombre d'envasos.

Numerador	Nombre d'envasos dels medicaments sense valor terapèutic afegit (categoria D) considerats a la llista fixa 2023 adaptada a salut mental	
Denominador	Nombre total d'envasos dels medicaments dels grups terapèutics dels medicaments considerats a la llista fixa 2023	
Fórmula	Numerador / denominador x 100	

Consideracions sobre aquest indicador:

- S'inclouen a la **llista fixa adaptada a salut mental** els nous medicaments de l'àmbit de la psiquiatria comercialitzats¹ durant els darrers cinc anys (2018-2022), finançats i qualificats amb la **categoria D** ("Medicaments sense valor terapèutic afegit") pel PHF del CatSalut.

MATMA 2023: llista fixa adaptada a salut mental

Cariprazina N05AX15	Lurasidona N05AE05
------------------------	-----------------------

- A la **llista fixa**, el denominador està format pels medicaments dels grups terapèutics considerats a la llista fixa 2023: N05A - antipsicòtics.
- S'inclouen a la **llista dinàmica adaptada a salut mental** els nous medicaments de l'àmbit de la psiquiatria qualificats amb la **categoria D** ("Medicaments sense valor terapèutic afegit") amb acord del PHF publicat durant l'any 2023.² El denominador de la llista dinàmica segueix la mateixa metodologia que el de la llista fixa.
- En relació amb la llista dinàmica, i a efectes de l'avaluació, la consideració de l'activitat dels medicaments inclosos en aquesta llista és la que es generi a partir del dia 1 del mes següent en què el CatSalut comuniqui oficialment la seva inclusió en aquesta llista.

¹ Es considera com a criteri de comercialització el moment en el qual el fàrmac es comença a dispensar a les oficines de farmàcia.

² La relació actualitzada dels fàrmacs que s'avaluïn en el decurs de 2023 i els seus acords es poden consultar al web del CatSalut

- L'indicador de la llista fixa té una puntuació de 10 punts. A part, hi ha la possibilitat d'aconseguir dos punts addicionals amb la llista dinàmica. Aquests dos punts s'assignen en funció de la distribució que presentin els resultats a desembre 2023 i segons el percentil 50.

Els punts de tall i l'assignació de punts segons el percentatge d'utilització de medicaments sense valor terapèutic afegit en l'àmbit de la salut mental es poden consultar a l'annex 2.

4. Utilització d'antidepressius de primera elecció recomanats

Indicador de selecció per promoure l'ús dels antidepressius de primera elecció recomanats. S'utilitzen com a unitat de mesura les DDD (dosis diàries definides).

Numerador	Nombre de DDD d'antidepressius de primera elecció recomanats	
Denominador	Nombre de DDD del total d'antidepressius considerats a la taula següent	
Fórmula	Numerador / denominador x 100	

A continuació es detallen els ATC considerats en el numerador i el denominador:

Numerador	Inhibidors selectius de la recaptació de serotonina:	N06AB03, N06AB04, N06AB05,
	fluoxetina, citalopram, paroxetina, sertralina	N06AB06
Denominador	Inhibidors selectius de la recaptació de serotonina	N06AB
	Altres antidepressius	N06AX
S'exclou la trazodona (N06AX05) i la presentació de bupropió de Zyntabac®.		

Aquest indicador té una puntuació de 5 punts. Els punts de tall i l'assignació de punts segons el percentatge d'utilització d'antidepressius de primera elecció recomanats es poden consultar a l'annex 2.

5. Utilització d'antidepressius no ISRS de segona i tercera línia recomanats

Indicador de selecció per promoure l'ús dels antidepressius no ISRS de segona i tercera línia recomanats. S'utilitzen com a unitat de mesura les DDD (dosis diàries definides).

Numerador	Nombre de DDD de venlafaxina i mirtazapina	
Denominador	Nombre de DDD del total d'antidepressius no ISRS considerats a la taula següent	
Fórmula	Numerador / denominador x 100	

A continuació es detallen els ATC considerats en el numerador i el denominador:

Numerador	Venlafaxina	N06AX16
	Mirtazapina	N06AX11
Denominador	Altres antidepressius	N06AX
S'exclou la trazodona (N06AX05) i la presentació de bupropió de Zyntabac®.		

Aquest indicador té una puntuació de 35 punts. Els punts de tall i l'assignació de punts segons el percentatge d'utilització d'antidepressius no ISRS de segona i tercera línia recomanats es poden consultar a l'annex 2.

6. Utilització de clozapina en pacients amb esquizofrènia

Indicador de selecció per promoure l'ús de clozapina en pacients diagnosticats d'esquizofrènia. S'utilitzen com a unitat de mesura les DDD (dosis diàries definides).

Numerador	Nombre de DDD de clozapina en pacients amb diagnòstic d'esquizofrènia	
Denominador	Nombre de DDD del total d'antipsicòtics considerats a la taula següent en pacients amb diagnòstic d'esquizofrènia	
Fórmula	Numerador / denominador x 100	

A continuació es detallen els ATC considerats en el numerador i el denominador:

Numerador*	Clozapina	N05AH02
Denominador*	Antipsicòtics	N05A
	S'exclouen el liti (N05AN01), la tiaprida (N05AL03), la sulpirida (N05AL01) i la levosulpirida (N05AL07).	

*Només es consideren les DDD dels pacients amb un diagnòstic informat d'esquizofrènia en la prescripció (vegeu l'annex 3).

Aquest indicador té una puntuació de 15 punts. Els punts de tall i l'assignació de punts segons el percentatge d'utilització de clozapina en pacients amb diagnòstic d'esquizofrènia es poden consultar a l'annex 2.

7. Utilització d'antipsicòtics depot

Indicador per realitzar un seguiment dels antipsicòtics depot, que poden ser útils en un determinat nombre de pacients però que el seu ús no hauria de ser generalitzat. S'utilitzen com a unitat de mesura les DDD (dosis diàries definides).

Numerador	Nombre de DDD d'antipsicòtics depot	
Denominador	Nombre de DDD del total d'antipsicòtics considerats a la taula següent	
Fórmula	Numerador / denominador x 100	

A continuació es detallen els ATC considerats en el numerador i el denominador:

Numerador	Paliperidona	N05AX13*
	Aripiprazole	N05AX12*
	Risperidona	N05AX08*
	Zuclopentixol	N05AF05*
	Flufenazina	N05AB02*
Denominador	Antipsicòtics	N05A
	S'exclouen el liti (N05AN01), la tiaprida (N05AL03), la sulpirida (N05AL01) i la levosulpirida (N05AL07).	

*S'han considerat només les formes depot de cadascun dels ATC.

Aquest indicador té una puntuació de 15 punts. Els punts de tall i l'assignació de punts segons el percentatge d'utilització d'antipsicòtics depot es poden consultar a l'annex 2.

8. Pacients tractats amb tres o més antipsicòtics

Indicador per disminuir el nombre de pacients tractats amb tres o més antipsicòtics, pràctica associada a un risc més alt de patir reaccions adverses. S'utilitza com a unitat de mesura el percentatge de pacients.

Numerador	Nombre de pacients amb prescripció de tres o més antipsicòtics*	
Denominador	Nombre de pacients amb prescripció d'algun antipsicòtic*	
Fórmula	Numerador / denominador x 100	

*Es consideren les prescripcions amb durada de prescripció igual o superior a tres mesos i que estan pendents de dispensar en el pla de recepta electrònica en un tall transversal.

A continuació es detallen els ATC considerats en el numerador i el denominador:

Numerador	Antipsicòtics**	N05A
	S'exclou el liti (N05AN01).	
Denominador	Antipsicòtics	N05A
	S'exclouen el liti (N05AN01).	

**Es consideren les combinacions d'ATC que siguin ≥ 3 .

Aquest indicador té una puntuació de 20 punts. Els punts de tall i l'assignació de punts segons el percentatge de pacients amb tres o més antipsicòtics es poden consultar a l'annex 2.

Annex 1. Novetats de l'IQF CSMA 2023

- S'actualitza el llistat de membres del grup de treball:

S'inclouen com a membres: Lidia Blanco, Jordi Quílez, Maria Eugènia Rey, Tània Rodríguez, Marta Turu i Joan Vegué

S'eliminen com a membres: Jordi Blanch, Rita Puig i Paulina Viñas

Annex 2. Punts de tall dels indicadors

Utilització de medicaments sense valor terapèutic afegit amb alternatives terapèutiques més adequades (MATMA) (llista adaptada a salut mental):

	Trams	Punt de tall (igual o inferior a...)	Puntuació
LLISTA FIXA	≤ Percentil 30	0,60%	10 punts
	≤ Percentil 40	0,79%	8 punts
	≤ Percentil 50	0,88%	6 punts
	≤ Percentil 60	1,19%	4 punts
	≤ Percentil 80	1,94%	2 punts
LLISTA DINÀMICA	≤ Percentil 50	**	+ 2 punts

**A determinar a final d'any, en funció de la distribució dels resultats a desembre de 2023.

Utilització d'antidepressius de primera elecció recomanats:

Trams	Punt de tall (igual o superior a...)	Puntuació
≥ Percentil 75	46%	5 punts
≥ Percentil 60	44%	4 punts
≥ Percentil 45	42%	3 punts
≥ Percentil 30	40%	2 punts
≥ Percentil 15	38%	1 punt

Utilització d'antidepressius no ISRS de segona i tercera línia recomanats:

Trams	Punt de tall (igual o superior a...)	Puntuació
≥ Percentil 75	69%	35 punts
≥ Percentil 60	64%	28 punts
≥ Percentil 45	60%	21 punts
≥ Percentil 30	58%	14 punts
≥ Percentil 15	53%	7 punts

Utilització de clozapina en pacients amb esquizofrènia:

Trams	Punt de tall (igual o superior a...)	Puntuació
≥ Percentil 80	16%	15 punts
≥ Percentil 70	15%	12 punts
≥ Percentil 60	13%	9 punts
≥ Percentil 45	12%	6 punts
≥ Percentil 30	10%	3 punts

Utilització d'antipsicòtics depot:

Trams	Punt de tall (igual o inferior a...)	Puntuació
-	15%	15 punts
≤ Percentil 50	17%	12 punts
≤ Percentil 60	19%	9 punts
≤ Percentil 70	21%	6 punts
≤ Percentil 80	23%	3 punts

Pacients amb tres o més antipsicòtics:

Trams	Punt de tall (igual o inferior a...)	Puntuació
-	2,5%	20 punts
≤ Percentil 60	2,7%	15 punts
≤ Percentil 70	3,0%	10 punts
≤ Percentil 80	3,4%	5 punts

Annex 3. Codis diagnòstics d'esquizofrènia

Catàleg CIM-10-MC

F20	Esquizofrènia
F200	Esquizofrènia paranoide
F201	Esquizofrènia desorganitzada
F202	Esquizofrènia catatònica
F203	Esquizofrènia indiferenciada
F205	Esquizofrènia residual
F208	Altres tipus d'esquizofrènia
F2081	Trastorn esquizofreniforme
F2089	Altres tipus d'esquizofrènia
F209	Esquizofrènia no especificada

Catàleg CIM-9-MC

295	Trastorns esquizofrènics
2950	Esquizofrènia simple
2951	Esquizofrènia desorganitzada
2952	Esquizofrènia catatònica
2953	Esquizofrènia paranoide
2955	Esquizofrènia latent
2956	Esquizofrènia residual
2958	Altres tipus especificats d'esquizofrènia
2959	Esquizofrènia no especificada
29500	Esquizofrènia simple de curs no especificat
29501	Esquizofrènia simple subcrònica
29502	Esquizofrènia simple crònica
29503	Esquizofrènia simple subcrònica amb exacerbació aguda
29504	Esquizofrènia simple crònica amb exacerbació aguda
29505	Esquizofrènia simple en remissió
29510	Esquizofrènia desorganitzada de curs no especificat
29511	Esquizofrènia desorganitzada subcrònica
29512	Esquizofrènia desorganitzada crònica
29513	Esquizofrènia desorganitzada subcrònica amb exacerbació aguda
29514	Esquizofrènia desorganitzada crònica amb exacerbació aguda
29515	Esquizofrènia desorganitzada en remissió
29520	Esquizofrènia catatònica de curs no especificat
29521	Esquizofrènia catatònica subcrònica
29522	Esquizofrènia catatònica crònica
29523	Esquizofrènia catatònica subcrònica amb exacerbació aguda
29524	Esquizofrènia catatònica crònica amb exacerbació aguda
29525	Esquizofrènia catatònica en remissió
29530	Esquizofrènia paranoide de curs no especificat
29531	Esquizofrènia paranoide subcrònica
29532	Esquizofrènia paranoide crònica

29533	Esquizofrènia paranoide subcrònica amb exacerbació aguda
29534	Esquizofrènia paranoide crònica amb exacerbació aguda
29535	Esquizofrènia paranoide en remissió
29550	Esquizofrènia latent de curs no especificat
29551	Esquizofrènia latent subcrònica
29552	Esquizofrènia latent crònica
29553	Esquizofrènia latent subcrònica amb exacerbació aguda
29554	Esquizofrènia latent crònica amb exacerbació aguda
29555	Esquizofrènia latent en remissió
29560	Esquizofrènia residual de curs no especificat
29561	Esquizofrènia residual subcrònica
29562	Esquizofrènia residual crònica
29563	Esquizofrènia residual subcrònica amb exacerbació aguda
29564	Esquizofrènia residual crònica amb exacerbació aguda
29565	Esquizofrènia residual en remissió
29580	Altres tipus especificats d'esquizofrènia de curs no especificat
29581	Altres tipus especificats d'esquizofrènia subcrònica
29582	Altres tipus especificats d'esquizofrènia crònica
29583	Altres tipus especificats d'esquizofrènia subcrònica amb exacerbació aguda
29584	Altres tipus especificats d'esquizofrènia crònica amb exacerbació aguda
29585	Altres tipus especificats d'esquizofrènia en remissió
29590	Esquizofrènia no especificada de curs no especificat
29591	Esquizofrènia no especificada subcrònica
29592	Esquizofrènia no especificada crònica
29593	Esquizofrènia no especificada subcrònica amb exacerbació aguda
29594	Esquizofrènia no especificada crònica amb exacerbació aguda
29595	Esquizofrènia no especificada en remissió

Catàleg CIAP2

P72 Esquizofrènia

Glossari d'abreviacions

ATC: Anatomical Therapeutic Chemical (ATC) classification system

CSMA: centres de salut mental d'adults

DDD: dosi diària definida

ISRS: inhibidor selectiu de la recaptació de serotonina

IQF: índex de qualitat de la prescripció farmacèutica

MATMA: medicaments sense valor terapèutic afegit amb alternatives terapèutiques més adequades

PHF: Programa d'harmonització farmacoterapèutica